

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Elektromagnetická přecitlivělost****(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2015/C 242/05)

Dne 10. července 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

*Elektromagnetická přecitlivělost*

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 7. ledna 2015.

Na 504. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 21. a 22. ledna 2015 (jednání dne 21. ledna 2015), zamítl Evropský hospodářský a sociální výbor návrh stanoviska, který vypracovala specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, a přijal následující protistanovisko 138 hlasy pro, 110 hlasů bylo proti a 19 členů se zdrželo hlasování.

**1. Závěry a doporučení**

1.1. EHSV bere elektromagnetickou přecitlivělost na vědomí a je znepokojen jejím rozšířením. Upozorňuje na to, že za účelem pochopení tohoto problému a jeho příčin probíhá další rozsáhlý výzkum. Konstatuje rovněž, že tuto problematiku v posledních letech podrobně analyzuje SCENIHR (předběžné stanovisko na téma *Potenciální účinky expozice elektromagnetickým polím na zdraví*, SCENIHR, 29. listopadu 2013 – [http://ec.europa.eu/health/scientific\\_committees/emerging/docs/scenihr\\_o\\_041.pdf](http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf)), jenž v brzké době dokončí své aktuální stanovisko, při jehož přípravě rozsáhle využil veřejných konzultací.

1.2. EHSV se domnívá, že hlavní závěry této zprávy se nebudou podstatně lišit od předběžného stanoviska z roku 2013, jež uvádí, že „celkově existují důkazy, že expozice radiofrekvenčním polím nezpůsobuje u lidí poruchy ani neovlivňuje jejich kognitivní funkce. Předchozí stanovisko tohoto vědeckého výboru dospělo k závěru, že radiofrekvenční pole nemají při úrovních expozice v rámci stávajících mezních hodnot žádné nepříznivé účinky na reprodukci a vývoj. Zahrnutím novějších údajů o člověku a zvířatech se na tomto posudku nic nemění“ (Předběžné stanovisko na téma *Potenciální účinky expozice elektromagnetickým polím na zdraví*, SCENIHR, 29. listopadu 2013 – [http://ec.europa.eu/health/scientific\\_committees/emerging/docs/scenihr\\_o\\_041.pdf](http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf)).

1.3. Toto předběžné stanovisko výboru SCENIHR také uvádí, že nové poznatky získané po zveřejnění předchozího stanoviska z roku 2009 podporují závěr, že expozice radiofrekvenčním polím nemá příčinnou souvislost se symptomy. Poznámává, že domnělá expozice subjektu těmto polím (k níž nedochází) často postačuje ke spuštění příznaků.

1.4. Nicméně v zájmu rozptýlení přetrvávajících obav veřejnosti a dodržení zásady předběžné opatrnosti vyzývá EHSV Komisi, aby pokračovala ve své činnosti v této oblasti, a to zejména proto, že je nutný ještě další výzkum k nashromáždění důkazů týkajících se jakéhokoli potenciálního zdravotního dopadu způsobeného dlouhodobou expozicí, například používáním mobilního telefonu po dobu více než 20 let.

1.5. Je zde však i otázka vnímání veřejností. Některé osoby považují rozšíření elektromagnetických polí za hrozbu – na pracovišti, pro své rodiny, na veřejných místech. Podobné skupiny jsou stejnou měrou znepokojeny i expozicí různým chemickým látkám, rozšířenou nesnášenlivostí určitých potravin nebo expozicí částicím, vláknům nebo bakteriím v životním prostředí. Tyto osoby potřebují podporu, a to nejen při řešení skutečných příznaků onemocnění, ale i v otázce obav, jež vyjadřují ohledně moderní společnosti.

1.6. Výbor konstatuje, že osoby trpící elektromagnetickou přecitlivělostí pociťují skutečné příznaky. Je třeba usilovat o zlepšení jejich zdravotních podmínek se zaměřením na omezení postižení, jak uvádí Biomedicine and Molecular Biosciences COST Action BM0704 (BMBS COST Action BM0704 Emerging EMF Technologies and Health Risk Management).

## 2. Úvod

2.1. Účelem tohoto stanoviska je prozkoumat obavy vyjadřované skupinami občanské společnosti ohledně používání a dopadu zařízení vyzařujících radiové vlny využívaných v průmyslových a domácích přístrojích a službách, jež závisejí na bezdrátové komunikaci. To je důležité pro ty, kteří jednak trpí nespecifikovanou řadou zdravotních potíží, a zároveň přijali pojem „syndrom elektromagnetické přecitlivělosti“ jako definici a příčinu těchto svých potíží.

## 3. Elektromagnetická přecitlivělost jako symptomatická diagnóza syndromu

3.1. Co se těchto osob týče, převažuje bohužel takové lékařské a vědecké stanovisko, že neexistuje žádný přesvědčivý důkaz o souvislosti mezi širokou škálou příznaků popisovaných jako elektromagnetická přecitlivělost a expozicí elektromagnetickým nebo radiovým polím. Světová zdravotnická organizace (WHO) proto konstatuje, že „všechny dosud provedené průzkumy ukazují, že expozice hodnotám nižším, než jsou mezní hodnoty doporučené v pokynech Mezinárodní komise pro ochranu před neionizujícím zářením (ICNIRP) z roku 1998, jež zahrnují celé frekvenční pásmo 0–300 GHz, nemají žádný známý nepříznivý účinek na zdraví“ (WHO – <http://www.who.int/peh-emf/research/en/>). Nicméně kampaně aktivistických subjektů v řadě zemí i nadále žádají o větší uznání tohoto údajného problému a o více preventivních a nápravných opatření týkajících se intenzity a rozšíření zdrojů elektromagnetických polí. Tyto subjekty považují nedostatek aktivity ze strany orgánů v nejlepším případě za lhostejnost, v horším pak za součást širšího spiknutí ovlivňovaného vládami, zahraničními nebo obchodními zájmy, které nejsou ochotny provést rozsáhlé úpravy nutné tam, kde by měl být zmírněn nebo omezen účinek „wifi“ (nebo jiných elektrických zařízení).

3.2. Již od doby předcházející doporučení Rady o omezení expozice veřejnosti elektromagnetickým polím (0 Hz až 300 GHz) (doporučení Rady 1999/519/ES) z roku 1999 se EU tímto tématem aktivně zabývá a usiluje o nejlepší vědecké a lékařské názory. Ty prezentuje řada pracovních skupin a Vědecký výbor pro vznikající a nově zjištěná zdravotní rizika (SCENIHR). Výsledkem je trvalý přísun analýz, podkladových dokumentů a stanovisek, které odrážejí závažnost, již tomuto problému připisují správní orgány, zdravotnictví, výzkum a vědecké obce.

3.3. Tato problematika se netýká pouze Evropy. V listopadu 2014 uspořádala Evropská komise 18. výroční konferenci k celosvětové koordinaci výzkumu a zdravotní politiky v oblasti vysokofrekvenčních elektromagnetických polí, která přezkoumala rozsáhlý celosvětový výzkum v této oblasti. K dnešnímu dni tato vědecká stanoviska nepřinesla žádné racionální důvody ke změně mezních hodnot expozice (základní omezení a referenční úrovně) podle doporučení Rady 1999/519/ES. Komise však uznává, že základní údaje pro hodnocení některých rizik jsou ještě omezené, zejména u dlouhodobé, nízké úrovně expozice, což odůvodňuje potřebu dalšího výzkumu.

3.4. Osoby trpící elektromagnetickou přecitlivělostí i nadále tvrdí, že opatření pro řešení jejich problému ze strany členských států i EU daleko zaostávají za tím, co považují za nezbytné. S tím však většina orgánů veřejného zdraví nesouhlasí (například Národní zdravotní služba Spojeného království – viz <http://www.nhs.uk/Conditions/Mobile-phone-safety/Pages/QA.aspx#biological-reasons>). Významná většina aktuálních nezávislých expertíz dochází k závěru, že osoby, jež se samy označují za osoby trpící elektromagnetickou přecitlivělostí, nedokáží rozlišit mezi expozicí skutečným a falešným (tj. nulovým) elektromagnetickým polím. „Double-blind“ pokusy ukazují, že lidé, kteří tvrdí, že trpí elektromagnetickou přecitlivělostí, nejsou schopni přítomnost elektromagnetických polí odhalit, a mají tendenci hlásit poruchy zdraví i po nulové expozici elektromagnetickým polím stejně, jako po expozici skutečné (British Medical Journal 332 (7546): 886–889).

3.5. Tím však nelze skutečnost příznaků připisovaných elektromagnetické přecitlivělosti popírat. Mnoho lidí zjevně definuje svou diagnózu jako širokou škálou nesouvisejících zdravotních problémů, jež připisují elektromagnetickým polím. Podíl osob, které se k této diagnóze hlásí, se v jednotlivých členských státech značně liší. Světová zdravotnická organizace (WHO) konstatuje, že „elektromagnetická přecitlivělost nemá žádná jasná diagnostická kritéria, a že neexistuje žádný vědecký základ pro spojování příznaků elektromagnetické přecitlivělosti s expozicí elektromagnetickým polím. Elektromagnetická přecitlivělost není kromě toho lékařskou diagnózou, ani není jasné, zda představuje samostatný zdravotní problém“ (WHO – Electromagnetic fields and public health, <http://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs296/en/>).

3.6. Naproti tomu teplotní účinky elektromagnetických polí na lidské tělo jsou známy už více než 100 let a, jak bylo uvedeno, existují doporučení Rady EU pro elektromagnetická pole a mezinárodní bezpečnostní standardy pro záření, jež jsou pravidelně podrobovány přezkumu. Na úrovni EU byly schváleny tyto právní nástroje týkající se elektromagnetických polí:

- doporučení Rady 1999/519/ES ze dne 12. července 1999 o omezení expozice osob elektromagnetickým polím <sup>(1)</sup>, jež má doplňovat vnitrostátní politiky na zlepšení zdraví. Jeho cílem je vytvořit na základě nejlepších dostupných vědeckých důkazů rámec pro omezení expozice celé veřejnosti elektromagnetickým polím a položit základ pro sledování situace;
- směrnice 1999/5/ES <sup>(2)</sup>;
- směrnice 2013/35/EU <sup>(3)</sup>;
- směrnice 2006/95/ES <sup>(4)</sup>, jež zajišťuje, aby veřejnost, včetně zaměstnanců, nebyla vystavena hodnotám přesahujícím hodnoty uvedené v doporučení z roku 1999;
- rozhodnutí č. 243/2012/EU <sup>(5)</sup> o vytvoření víceletého programu politiky rádiového spektra.

3.7. Pokud jde o výzkum, Výbor konstatuje, že od roku 2000 Evropská komise, kromě aktivního působení v této oblasti, poskytla finanční prostředky ve výši 37 milionů eur na výzkum elektromagnetických polí a mobilních telefonů.

3.8. EHSV vyjádřil své obavy související s těmito tématy ve stanoviscích vydaných v souvislosti s těmito předpisy a během jejich přípravy, přičemž souhlasil s minimalizací expozice neionizujícím záření. Nicméně pro osoby trpící elektromagnetickou přecitlivělostí je typické, že příznaky svého onemocnění přičítají elektromagnetickým polím značně nižších intenzit, než jsou přípustné mezní hodnoty.

V Bruselu dne 21. ledna 2015.

*předseda*  
Evropského hospodářského a sociálního výboru  
Henri MALOSSE

<sup>(1)</sup> Úř. věst. L 199, 30.7.1999, s. 59.

<sup>(2)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/5/ES (Úř. věst. L 91, 7.4.1999, s. 10).

<sup>(3)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/35/EU (Úř. věst. L 179, 29.6.2013, s. 1).

<sup>(4)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/95/ES (Úř. věst. L 374, 27.12.2006, s. 10).

<sup>(5)</sup> Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 243/2012/EU (Úř. věst. L 81, 21.3.2012, s. 7).